

Universiteit
Leiden
The Netherlands

De zegeningen van de mondialisering

Kort, J.F. de

Citation

Kort, J. F. de. (2002). De zegeningen van de mondialisering. *Economisch Statistische Berichten*. Retrieved from <https://hdl.handle.net/1887/43230>

Version: Not Applicable (or Unknown)

License: [Leiden University Non-exclusive license](#)

Downloaded from: <https://hdl.handle.net/1887/43230>

Note: To cite this publication please use the final published version (if applicable).

De zegeningen van de mondialisering

In ESB van 26 oktober pleit Jacob Kol voor meer voorlichting over de opbouw en het functioneren van het wereld-economisch systeem en de positieve rol van mondialisering daarin. Hij acht dit belangrijk om een tegenwicht te bieden aan de rumoerige protesten tegen de mondialisering, die zijns inziens uit de lucht gegrepen zijn, maar wel de aandacht trekken.

Mijn commentaar valt in twee delen uiteen. Enerszijds zal ik ingaan op de economische argumenten, anderszijds besteed ik aandacht aan de gevolgen van mondialisering voor democratische verantwoording van economisch beleid.

Hogere economische groei

Kol bepleit mondialisering. Open economieën scheppen kansen voor het benutten van comparatieve kostenvoordelen (handel), het overdragen van kennis (investeringen), en het vergroten van de leencapaciteit (kapitaalverkeer) waardoor economische groei op een hoger niveau kan komen. De leer van de comparatieve kosten geeft aan dat landen met een verschillende economische structuur voordeel kunnen behalen door specialisatie en handel. De meeste handel is evenwel tussen landen met een gelijke economische structuur. Zo'n 60 procent van de wereldhandel is tussen de industriële landen onderling en het zijn ook deze landen die vooral geprofiteerd hebben van de mondialisering (WTO). De inkomensverschillen tussen de arme en de rijke landen zijn in de 20e eeuw verder opgelopen.

Ook de directe investeringen, die kennis overdragen, vinden vooral hun bestemming in de rijke OECD landen (Fortanier en Maher). De arme landen moeten het doorgaans doen met de 'schroevendraaier' fabrieken die bij veranderende omstandigheden zonder veel kosten weer verplaatst worden. Uit de managementliteratuur komt het beeld naar voren dat bedrijven graag een hoge mate van controle houden op hun investeringen in den vreemde (Root). Dit beperkt de mogelijkheid tot verkleining van de kennisverschillen tussen arme en rijke landen.

Als arme landen hun comparatieve voordelen willen benutten en de voordelen van mondialisering willen oogsten zullen veel landen die zich openstellen voor de wereldhandel en investeringen hun economische structuur moeten veranderen. Daar wringt echter wel een schoen. Arme landen hebben meestal een grote landbouwsector. Wanneer deze landen zich openstellen voor de wereldmarkt zullen ze te maken krijgen met producten uit de efficiënte (en vaak gesubsidieerde) landbouw uit de rijke landen. De arme landen hebben niet de middelen en de financiële structuur om die aan te trekken om hun landbouw efficiënter te maken. Voordat ze de omschakeling naar oogsten voor de wereldmarkt gemaakt heeft kon de landbouwsector wel eens geheel ter ziele zijn geconcurrerd. Het zou hen nog afhankelijker maken van hulp dan ze nu al zijn.

Democratisch tekort

Kol stelt dat of een land profiteert van de mondialisering vooral afhangt van het in eigen land gevoerde beleid. Hier is iets vreemds aan de hand. Mondialisering leidt tot

een verminderde mogelijkheid van overheden om nationaal economisch beleid te voeren, en Kol vindt dat een goede zaak, maar of een land voordeel heeft van de mondialisering hangt vooral af van het nationale beleid. Dani Rodrik (2000) heeft een interessant trilemma geschetst, waarbij landen, de wereldeconomische instituties (IMF, WB, WTO) en de belangengroeperingen de hoekpunten van een driehoek innemen. Landen die deelnemen aan de mondialisering zijn genoodzaakt hun nationaal economisch beleid af te stemmen op dat van de andere landen in de mondiale economie. Clubs als de WTO en het IMF zijn de gremia waar het mondiale beleid op elkaar afgestemd wordt. Deze organisaties zijn de gebeten honden in de protesten tegen de mondialisering. Deze protesten komen vanuit de derde hoek van de driehoek. Vanwege de verminderde beleidsautonomie van de landen kunnen belangengroepen hun wensen niet meer via de nationale overheden bemiddelen. Zij richten zich daarom tot de 'wereldregering', maar deze zijn geen enkele verantwoording schuldig aan belangengroepen en verwijzen hen door naar de nationale regeringen. Met name de WTO, die meer nog dan het IMF bekritiseerd wordt, heeft nauwelijks een eigenstandig beleid. Het zijn de lidstaten die de touwtjes daar in handen hebben. Belangengroepen krijgen dus nergens gehoor en worden van het kastje naar de muur gestuurd. Het hoeft geen verbazing te wekken dat deze groepen steeds radicaler worden.

Zij krijgen geen voet aan de grond in de economische discussie over de voordelen van de mondialisering. Ook Kol hecht groot belang aan de groei van het inkomen als maatstaf voor succes. Maar de bezwaren tegen de mondialisering zijn veelal lastig in economische termen aan te geven, al worden er pogingen gedaan. De milieueconomie tracht de grensoverschrijdende externe effecten van economische activiteit in kaart te brengen en meetbaar te maken. In deze discussie staan de grote handelsblokken vaak tegenover elkaar en tegenover de arme landen. Maar ook binnen individuele landen kunnen belangengroepen tegenover hun overheid komen te staan. Hier kan de hervorming van de landbouw als een goede illustratie gelden. Als een efficiënte landbouw het hoofddoel van beleid wordt en alle handelsbarrières daarvoor opgeruimd worden zal dat leiden tot een hoge mate van monoculturen, waarin de schaalvoordelen optimaal benut kunnen worden. Dit staat haaks op het ruimtelijke ordeningsbeleid in veel landen, waar behoud van plattelandsgemeenschappen en cultuur-historische waarden een belangrijke doelstelling vormen. Maar hoe druk je deze doelstellingen uit in economische waarde en hoe houd je deze overeind in de mondialisering van de economie?

Jacob Kol legt naar mijn idee een te eenzijdige nadruk op de economische voordelen van mondialisering en hij houdt onvoldoende rekening met de problemen die externe effecten (zoals bij het milieu) en de voorziening van publieke goederen (zoals de openbare ruimte) met zich meebrengen voor de economische afwegingen. Voorts gaat hij er aan voorbij dat mensen een greep willen houden op hun omgeving en zich niet willen uitleveren aan comparatieve kosten voordelen en andere abstracte economische concepten. In dat licht is het een zwaktebod om te pleiten voor een betere voorlichting over de voordelen van mondialisering. Het is een vlucht voor een discussie over de voor- en nadelen van mondialisering.

Joop de Kort
Fiscaal Economisch Departement
Universiteit van Leiden,

Fortanier, Fabienne en Maria Maher, Foreign Direct Investment and Sustainable Development, *Financial Market Trends*, No 79, June 2001, OECD 2001
Rodrik, Dani, How Far Will International Economic Integration Go? *Journal of Economic Perspectives*, 2000, Vol 14, no. 1, pp. 177-186
Root, Franklin, 1994, *Entry Strategies for International Markets*, Lexington Books
WTO, 2001, *Annual Report*, te downloaden van de WTO website